

Likabehandlingsplan och plan mot kränkande behandling

Verksamhetsåret 2015/2016

Kunskapsgymnasiet Globen

enligt Skollagen (2010:800) 6 kap., Diskrimineringslagen (2008:567) samt Förordningen (2011:681)

I enlighet med Skolverkets föreskrifter har skolkurator, lärare, elever hjälpts åt att ta fram en Likabehandlingsplan, plan mot diskriminering och kränkande behandling för att skapa en trygg skolmiljö.

Fastställd av: Rektor, skolkurator, övrig personal

Upprättad: november 2013

Senast reviderad: oktober 2015

Gäller t.o.m : oktober 2016

Innehåll

1 Inledning	3
-----------------------------------	---

2	Våra värderingar	4
3	Rätten till likabehandling	5
3.1	Diskriminering	5
3.2	Kränkande behandling	6
3.3	Trakasserier	6
4	Kartläggning och nulägesbeskrivning	7
4.1	Nulägesbeskrivning	7
4.2	Kartläggning av individnivå	8
4.3	Kartläggning av gruppnivå	8
5	Ansvarsfördelning, rutiner och generella åtgärder	9
5.1	Främjande och förebyggande arbete	9
5.2	Rektors huvudansvar	9
5.3	Det åtgärdande arbetet	9
5.4	Utreda och åtgärda	10
5.5	Uppföljning	10
6	Våra mål och aktiviteter	12
6.1	Mål	12
7	Utvärdering	13
7.1	Utvärdering av föregående års arbete	13
8	Bilagor	14
8.1	Bilaga 1 – Handlingsplaner vid fall av diskriminering och kränkande behandling	14
8.2	Bilaga 2 – Kränt eller trakasserad?	16
8.3	Bilaga 3 - Utredning om kränkande behandling	17
8.4	Bilaga 4 - Åtgärdsprogram vid kränkande behandling	18
8.5	Bilaga 5 - Uppföljning av åtgärdsprogram vid kränkande behandling	19
8.6	Bilaga 6 - Sammanfattande material att gå igenom med basgrupper, klasser m.fl.	20

Inledning

Alla människor har rätt att bli behandlade med respekt och förståelse. Detta sker inte alltid, och många av de konflikter som dyker upp i skolans värld har sin grund i bristande respekt för olika sätt att vara. Varje Kunskapsgymnasium skall vara en frizon mot diskriminering/trakasserier och kränkande behandling. Skolorna arbetar målinriktat för att främja elevernas lika rättigheter och förebygga trakasserier och kränkande behandlingar.

Varje Kunskapsgymnasium skall vara en skola där alla elever är respekterade och har samma möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning eller ålder. Skolorna arbetar aktivt för att förhindra och förebygga att någon trakasseras eller utsätts för kränkande behandling.

Samtliga inom Kunskapsgymnasiets verksamheter, såväl vuxna som elever verkar tillsammans för ett arbetsklimat där alla respekterar varandra. Skolans Likabehandlingsplan och plan mot kränkande behandling har som syfte att främja alla elevers, och all personals, lika rättigheter oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell identitet, könsöverskridande identitet, funktionshinder eller ålder. Syftet är också att klargöra skolans arbete med att främja likabehandling och att förebygga mot diskriminering och kränkningar, enligt Diskrimineringslagen (3 kap. 16§) och Skollagen (14a kap.). Planen finns med i skolans dagliga arbete och är känd av alla som verkar där, medarbetare, elever och föräldrar.

Detta dokument riktar sig till alla på Kunskapsgymnasiet Globen. Det riktar sig också till vårdnadshavare till elever som går på skolan. Det är viktigt att alla känner sig delaktiga i arbetet med likabehandlingsplanen och det är vår vision att alla elever på något sätt är involverade i detta arbete.

Vi tolererar varken diskriminering, trakasserier, mobbning eller någon annan form av kränkande behandling.

Alla som finns på skolan, såväl vuxna som elever, har tillsammans ansvar för att verka för ett tillåtande och respekterande arbetsklimat. Alla ska aktivt arbeta för att inte någon elev skall diskrimineras eller utsättas för kränkande behandling.

Alla elever och medarbetare ska varje dag känna trygghet, glädje och arbetslust när de kommer till vår skola.

En trygg skolvardag är en förutsättning för att lära och utvecklas!

Kontaktuppgifter:

Rektor:

Johan Broman, 0733-68 97 82, johan.broman@adm.kunskapsgymnasiet.se

Skolkurator:

Liza Skog Larsen, 0733-18 34 87, liza.skoglarsen@adm.kunskapsgymnasiet.se

Våra värderingar

Vi ser kraften i varje individ

Alla människor är olika och lär på olika sätt. Vi möter var och en med respekt och finner styrkan i varje individs förutsättningar och personlighet. Genom personliga utmaningar utvecklar var och en sina kunskaper och förmågor.

Vi når längre tillsammans

Vi samarbetar och är öppna för olika perspektiv. Genom att själva bidra och försöka förstå hur andra tänker, lär vi av varandra. Detta gör att vi blir tryggare, som grupp och som individer. Vi uppmuntrar varandra och ger konstruktiv återkoppling, vilket är en grund för att nå längre tillsammans.

Vi har höga förväntningar

Alla kan och vill lyckas. Därför har vi höga förväntningar, på oss själva och på varandra vilket ger högre resultat. Med en positiv anda och tydliga, utmanande och rimliga mål kan vi nå längre än var och en trodde var möjligt.

Vi drivs av utveckling

Genom nyfikenhet och vilja att ta till oss kunskap, se mönster och samband utvecklas vi ständigt. Vi tänjer våra gränser och söker nya vägar. Vi påverkar vår situation och formar vår framtid. Denna drivkraft får oss att hela tiden utvecklas.

Rätten till likabehandling

En grundläggande mänsklig rättighet är rätten till likabehandling. Alla elever i skolan ska ha samma rättigheter

Diskriminering

Det är förbjudet att diskriminera på grund av

- kön
- könsöverskridande identitet eller uttryck
- etnisk tillhörighet
- religion eller trosuppfattning
- funktionshinder
- sexuell läggning
- ålder

Eftersom diskriminering handlar om missgynnande förutsätter det någon form av makt hos den som utför diskrimineringen. I verksamheterna är det huvudmannen eller personalen som kan göra sig skyldig till diskriminering. Barn och elever kan inte diskriminera varandra i juridisk bemärkelse.”¹

Förbudet mot diskriminering innebär att det inte får förekomma

- Direkt diskriminering genom att en elev missgynnas genom särbehandling pga. någon av diskrimineringsgrunderna ovan
- Att elever missgynnas genom att en tillsynes neutral ordningsregel etc. tillämpas så att det får en diskriminerande effekt i praktiken (indirekt diskriminering, t.ex. att alla ska behandlas lika trots att det missgynnar vissa elever)
- Att ledningen för verksamheten instruerar eller ge order om att någon skall diskrimineras
- Att personalen betar sig kränkande mot en elev

De sju diskrimineringsgrunderna definieras så här av DO, (diskrimineringsombudsmannen):

1. **Kön** – Både killar och tjejer kan bli diskriminerade på grund av kön. Det kan vara utfrysning, förlöjligande och skämt kopplade till en elevs könstillhörighet, eller att man blir bedömd utifrån kön och inte kunskap/prestation. Det kan även handla om sexuella trakasserier så som sexualiserat språkbruk, tafsande eller visning av pornografiskt material.
2. **Könsöverskridande identitet och uttryck** – Med könsöverskridande identitet eller uttryck menas att någon upplever sig vara av motsatt kön, eller som känner att man inte hör hemma i de könsuttryck som getts till en eller att man väljer att uttrycka sig könsöverskridande. Att identifiera sig som transperson kan handla om att man väljer att gå klädd i det andra könets kläder ibland eller att man varken vill identifiera sig som man eller kvinna.
3. **Etnisk tillhörighet** – Med etnisk tillhörighet menas att någon tillhör en grupp personer med samma nationella eller etniska ursprung, eller hudfärg. Var och en har rätt att bestämma sin egen tillhörighet. Om du är född i Sverige kan du vara rom, same, svensk, kurd eller något annat, du kan ha flera olika etniska tillhörigheter.
4. **Religion och annan trosuppfattning** - Diskriminering på grund av religion eller annan trosuppfattning innebär att någon blir orättvist behandlad för att den har en viss religion eller trosuppfattning. Ett exempel på diskriminering på grund av religionstillhörighet kan vara att en svensk elev får vara ledig på jul medan en muslim inte får vara ledig på eid. Begreppet annan trosuppfattning innefattar uppfattningar som har sin grund i eller har samband med en religiös åskådning, till exempel buddism, ateism eller agnosticism.
5. **Funktionsnedsättningar/hinder** - Människor kan ha funktionsnedsättningar på grund av fysiska eller intellektuella skador eller sjukdomar, syn- eller hörselskador/sjukdomar, medicinska tillstånd eller psykiska sjukdomar. Funktionsnedsättningar kan vara tillfälliga eller permanenta. Som funktionsnedsättning räknas både sådana som syns och, som att man

---

¹ Diskrimineringslagen

använder rullstol, och sådana som inte märks lika lätt, som exempelvis allergi, ADHD och dyslexi. Funktionsnedsättning kan uppstå till följd av en sjukdom, de kan också vara uppstå på grund av en medfödd eller förvärvad skada.

6. **Sexuell identitet/läggning** – Med sexuell identitet/läggning menas homosexualitet, bisexualitet och heterosexualitet. Homofobi är en ideologi, en uppfattning eller en medveten värdering hos en individ, en grupp eller ett samhälle som ger uttryck för en starkt negativ syn på homosexualitet eller på homo- och bisexuella personer. En homofobisk hållning strider mot principen om alla människors lika värde och allas lika rättigheter.
7. **Ålder** – Barns rättigheter regleras i barnkonventionen. I den står det bland annat att barn har rätt att uttrycka sina åsikter i alla frågor som berör henne eller honom. Vuxna har även skyldighet att lyssna på barnen i dessa frågor. Att barn inte har samma rättigheter som vuxna är många gånger så självklart att det inte ses som diskriminering. Den som inte är myndig får ju många gånger inte göra samma saker som vuxna. Men det är viktigt att komma ihåg det som står i barnkonventionen.

Kränkande behandling

”*Kränkande behandling* är ett uppträdande som, utan att vara diskriminering enligt diskrimineringslagen, kränker barns eller elevers värdighet.”²

Mobbning är en form av kränkande behandling eller trakasserier som innebär en upprepad negativ handling när någon eller några medvetet och med avsikt tillfogar eller försöker tillfoga en annan skada eller obehag. Kränkningar kan vara fysiska (slag, knuffar), verbala (hot, svordomar, öknamn), psykosociala (utfrysning, blickar, alla går när man kommer), texter och bilder (även klotter, e-post, lappar, fotografier, sms, meddelanden på olika webbcommunities mm), materiellt (stöld, vandalisering), sexuella (tafsande, kallas för böj, hora etc.).

Förbudet mot kränkande behandling innebär att

- ansvariga inom verksamheten (lärare och övrig personal) skall uppträda gentemot eleverna så att de inte upplever sig kränkta. Befogade tillrättavisningar med syfte att upprätthålla ordning och god miljö anses dock inte som kränkande
- allt som en elev kan uppfatta som oönskat eller kränkande, inte bara
- misshandel, olaga hot, ofredande och andra brottsliga gärningar, kan hänföras hit. Det är eleven som avgör om beteendet eller handlingen är kränkande

Förbud mot repressalier innebär att ett barn eller en elev som anmält en ansvarig person för kränkande behandling eller som medverkat i en utredning som gäller överträdelser av lagen inte får bestraffas för detta.

Trakasserier

Trakasserier är en behandling som kränker en elevs värdighet och som har en koppling till någon av de skyddande diskrimineringsgrunderna, det vill säga

- Kön
- Könsoverskridande identitet eller uttryck
- Etnisk tillhörighet
- Religion eller annan trosuppfattning
- Funktionsnedsättning/hinder
- Sexuell identitet/läggning
- Ålder

Både skolpersonal och elever kan göra sig skyldiga till trakasserier. Det är även trakasserier när en elev kränks på grund av en förälders sexuella läggning, etc.

Liksom för diskriminering och kränkande behandling gäller det att trakasserier förebyggs, upptäcks, utreds och stoppas av skolan.

---

² 6 kap. 3§ Skollagen

Kartläggning och nulägesbeskrivning

Vårt arbete utgår från förutsättningarna och behovet på skolan och underlaget för att få fram dessa är:

- De årliga enkätundersökningarna om klimatet i skolan där det bl.a. ställs frågor ifall trakasserier eller kränkande behandlingar förekommer
- Uppföljning/enkät kring hur personalen jobbar kring normer, värden, ansvar och delaktighet
- Skolans årliga kvalitetsplan
- Personliga handledarsamtalen där den personliga handledaren särskilt skall uppmärksamma om eleven kan vara utsatt för trakasserier eller kränkande behandlingar
- Upprättande av rapporter till huvudman
- Genomgång av skolans rutiner och regler
- Arbetsmiljöombud
- Elevkåren

Kartläggningen och nulägesbeskrivningen görs bl.a. utifrån underlag från de årliga enkätundersökningarna, skolans kvalitetsplan, PH-samtalen (personlig handledning), där den personliga handledaren särskilt ska uppmärksamma om eleven kan vara utsatt på något vis och utifrån upprättade incidentrapporter.

Nulägesbeskrivning

Enligt den företagsgemensamma enkäten som skolan gör i mars såg det ut så här på KG Globen (se tabellen nedan). Här går det också att se förändringar som skett jämfört med tidigare läsår.

	2015	Jmf 2014	2014	2013	2012	2011	2010
Jag känner mig trygg i skolan	86%	-5%	91%	91%			
Trakasserad, slagen eller illa behandlad på annat sätt; - nej aldrig	91%	-4%	95%	84%	84%	87%	84%
Trakasserad, slagen eller illa behandlad på annat sätt; - nästan aldrig	-	-	-	12%	9%	7%	10%
Trakasserad, slagen eller illa behandlad på annat sätt;- ja några gånger	7%	3%	4%	3%	5%	3%	5%
Trakasserad, slagen eller illa behandlad på annat sätt; - ja många gånger	2%	1%	1%	1%	2%	1%	0%
Trakasserad, slagen eller illa behandlad på annat sätt; - Ja varje vecka	-	-	-	1%	1%	2%	1%
Lärarna i min skola tar hänsyn till elevernas åsikter	61%	-4%	65%	70%	59%	69%	79%
Jag är nöjd med elevrådet på min skola	62%	2%	59%	63%	51%	48%	46%
Det är bra stämning på min skola	72%	- 13%	85%	85%	75%	78%	89%
De vuxna på min skola tar ansvar för att alla ska bli behandlade med respekt	65%	-5%	70%	72%			
På min skola behandlar eleverna varandra med respekt	71%	-4%	82%	81%			
Jag trivs på min skola	76%	-8%	82%	82%			
Jag vet vem som är elevskyddsombud på min skola	15%	-5%	20%				

Siffrorna har under det senaste året försämrats och det måste vi jobba för att förändra. Enkäten gjordes i mars och redan under vårterminen gjordes flera insatser, både på grupp och på individnivå. Skolledning och EHT har varit aktiva i att reda ut konflikter och tillbud. Det har varit riktade insatser

mot enskilda basgrupper för att stärka tryggheten. Det är angeläget att fånga upp de som upplever sig utsatta och inte tolerera någon form av mobbning. För att kunna göra det är det viktigt att informera om de rättigheter och även skyldigheter alla elever har och möjligheten till hjälp som finns ifall man känner sig utsatt.

Likabehandlingsplanen har kommunicerats av PH, EHT, på föräldramöten och skolledning i varje basgrupp. Planen har fungerat väl vid uppkomna tillbud under året. För att förbättra trygghet och trivsel på lektionerna och i skolan ska vi jobba mer med skolans ordningsregler och likabehandlingsplan med alla våra grupper och också låta det vara en del i undervisningen. I skolans kvalitetsplan ingår att under läsåret arrangera två schemabrytande skoldagar kring likabehandlingsplanen för hela skolan. En i oktober och en i februari. Ledningsgruppen kommer kontinuerligt att följa upp trygghet och trivsel med alla som är PH varannan vecka på PH-lagsmötena. Därtill kommer en kortenkät att sickas ut till alla elever under oktober som sedan följs upp med varje basgrupp.

Kartläggning av individnivå

Kartläggning på individnivå görs enligt anmälda och dokumenterade incidenter. Elevhälsoteamet och rektor ser över vad som hänt och följer upp.

Kartläggning av gruppnivå

Kartläggning på gruppnivå görs av basgrupper och handledare. Ämnet likabehandling lyfts på olika sätt i undervisningen och på basgrupptiden.

Under hösten 2013 svarade lärarna (i grupp) på skolan på några frågor om normer och värden. Där framkom att vår upplevelse är att vi jobbar med att aktivt och medvetet stimulera elever att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar och att låta dessa komma till uttryck i praktisk vardaglig handling. Det finns med i basgruppsarbetet, under lektionstid och markeras på individnivå. Man har märkt av en hård jargong i vissa elevgrupper men i stort är upplevelsen att skolan har mycket empatiska elever.

Under läsåren 13/14 och 14/15 har några grupper fått mer insatser för att jobba med bemötandet mot varandra, eftersom både lärare och elever upplevt att det varit problem. Detta arbete fortsätter även under läsåret 15/16.

På gruppnivå jobbar vi också aktivt med resultaten av Kunskapsskolans stora enkät. Både skolpersonalen och eleverna får ta del av resultaten. Detta för att lyfta fram sådant som är bra och för att kunna förändra det som är mindre bra. Enkäten är också en hjälp för att se vilka grupper som kan behöva mer stöd och insatser. Generellt arbetar vi med trivsel och regler, det ska finnas en tydlighet kring vad som gäller.

Ansvarsfördelning, rutiner och generella åtgärder

Skolan har en skyldighet att skyndsamt utreda och vidta åtgärder mot trakasserier, diskriminering och annan kränkande behandling. Elev som blivit utsatt ska kunna vända sig till vilken vuxen som helst på skolan och kunna känna sig trygg i att skolan snabbt kommer att agera.

Främjande och förebyggande arbete

Det främjande och förebyggande arbetet handlar om att skapa en kontinuitet i arbetet mot diskriminering/trakasserier och kränkande behandling, samt skapa en trygg miljö i skolan och avvärja risker.

- Varje år utvärderas skolans Likabehandlingsplan och plan mot kränkande behandling. Detta sker i samverkan mellan rektor, elevvårdsteamet, personal, elever och föräldrar.
- Varje år säkras sedan att den upprättade planen kommuniceras inom verksamheten med skolans nya och gamla elever och deras föräldrar. Nyanställda medarbetare informeras i samband med introduktionen vid skolan.
- Varje år informeras alla elever och deras vårdnadshavare om de ordningsregler som gäller vid skolan.
- All personal på skolan har ett ansvar för att de med eleverna gemensamt upprättade ordningsreglerna följs.
- Samtliga inom skolans verksamhet har ett eget ansvar att särskilt uppmärksamma alla former av trakasserier och kränkande behandlingar.
- I skolan skall regelbundna frågor föras kring aktuella frågor om etik och moral i den dagliga verksamheten som rör såväl livet i skolan som i samhället i stort.
- Värdegrundsfrågor skall finnas med som ett naturligt inslag i all undervisning.
- De personliga handledarsamtalen, som regelbundet förs mellan elever och lärare och som ger dem möjlighet att lära känna varandra på ett förtroendefullt sätt, skall leda till att eleverna känner sig trygga i skolmiljön.
- Skolan skall reagera snabbt på varje form av trakasserier och kränkande behandlingar och på så sätt visa att detta inte tolereras av skolan.
- Skolan ska ha tydliga rutiner för arbetet för Likabehandling och arbete mot kränkande behandling.
- Skolan planerar att ha temadagar som bygger på likabehandlingsplanen.

Rektors huvudansvar

Rektor har det övergripande ansvaret för att skolan arbetar förebyggande mot diskriminering och kränkande behandling samt att alla rutiner finns och är tydliga för alla inom skolan. Det innebär bland annat att:

- Rektor årligen ser till att en Likabehandlingsplan och plan mot kränkande behandling upprättas, i samverkan med personal och elever, samt att denna kommuniceras inom verksamheten.
- Rektor ansvarar för att alla inom skolan – medarbetare, elever och föräldrar – känner till skolans rutiner kring likabehandling och kränkande behandling.
- Rektor ansvarar för att rutinerna följs.
- Rektor har det yttersta ansvaret för att utreda vad som hänt vid mobbing, trakasserier och kränkande behandling, samt se till att utredningen allsidigt belyser situationen och att hänsyn tas till den som utsatts och de övriga inblandade.
- Rektor informerar omyndiga elevers vårdnadshavare så snart någon form av trakasserier eller kränkande behandling blir känd. Inblandade elever informeras om att detta kommer att ske.

Det åtgärdande arbetet

Det åtgärdande arbetet handlar om att ha goda rutiner för att upptäcka, utreda och åtgärda om något inträffar. Allt detta arbete sker skyndsamt.

- Personal på skolan, som får vetskap om eller misstänker att en eller flera elever utsätts eller utsätter andra för trakasserier eller kränkande behandling skall genast informera rektor och/eller elevhälsoteamet.

- Personal på skolan, som får vetskap om eller misstänker att en vuxen utsätter en eller flera elever för någon form av diskriminering eller kränkande behandling skall genast informera rektor och/eller elevhälsoteamet.
- En elev på skolan, som själv är utsatt eller får vetskap om någon form av trakasserier/diskriminering eller kränkande behandlingar skall genast informera någon personal på skolan. Det kan vara den personliga handledaren, rektor någon i elevhälsoteamet eller annan vuxen man känner förtroende för.
- All tillgänglig fakta om det inträffade samlas in och dokumenteras enligt mall. (rektor ansvarar)
- Om någon elev kränkts av någon/några andra elever utreder den personliga handledaren, kuratorn eller rektorn detta.
- Om någon elev kränkts av någon ur personalgruppen, eller om en elev eller medarbetare kränker någon ur personalgruppen, utreder rektorn detta. Om skolledningen skulle vara föremål för kränkning eller diskriminering, utreder regionchefen ärendet.
- Nödvändiga åtgärder sätts in så fort någon form av trakasserier/diskriminering eller kränkande behandling blir känd.
- När rektor får kännedom om att en elev utsatts för diskriminering eller kränkande behandling ska detta anmälas till huvudman (Personalavdelningen samt Regionchef) enligt mall. Anmälan diarieförs.
- Regionchefen svarar för att följa upp att anmälningen skyndsamt utreds och att åtgärder vidtas i syfte att förhindra fortsatt kränkande behandlingar eller diskrimineringar.

Skolan informerar berörda vårdnadshavare så snart någon form av trakasserier/diskriminering eller kränkande behandling blir känd. Inblandade elever informeras om att detta kommer att ske.

Rektor ansvarar för att nödvändiga kontakter tas utanför skolan, exempelvis med Arbetsmiljöverket, polis eller socialnämnd.

Utreda och åtgärda

Olika åtgärder som kan vidtas vid trakasserier/diskriminering och/eller kränkande behandling:

- Stödjande samtal med den som blivit utsatt.
- Allvarsamtal med den/de som utsatt, de som utfört handlingarna. Samtalen kan ledas av rektor, PH, elevhälsopersonal tillsammans eller var för sig, beroende på aktuell situation. För omyndiga elever kan det vara aktuellt att vårdnadshavarna deltar.
- Fortsatta uppföljningssamtal med dem/de som utsatt, samt kontroll efter viss tid med den utsatte att kränkningarna har upphört.
- Trepartsamtal med de inblandade eleverna.
- Upprätta Åtgärdsprogram för konkreta psykosociala åtgärder, för den som utsatt
- Rektor kallar föräldrar, elev, berörd handledare och någon från Elevhälsoteamet till möte.
- Samtal med berörda vårdnadshavare eller föräldramöte med samtliga inblandade.
- Samtalshjälp utifrån, t.ex. kontakt med BUP.
- Anmälan till Socialtjänsten.
- Polisanmälan. Det finns dock ingen laglig skyldighet att göra en polisanmälan. Den ersätter heller inte anmälningsskyldigheten enligt Socialtjänstlagen.
- Är det fråga om en lärare eller annan anställd som kränker elever kan även arbetsrättsliga åtgärder aktualiseras.

•

Alla samtal dokumenteras enligt särskilt protokoll.

Uppföljning

Uppföljning måste vid alla inträffade fall ske.

- Samtliga överenskommelser som i enskilda fall träffats med de inblandade skall följas upp kontinuerligt.

- Enskilda fall skall utvärderas genom uppföljande samtal med elever (i förekommande fall även med deras vårdnadshavare) som utsatts eller som utsatt andra för trakasserier eller kränkande behandlingar.
- Rektor utvärderar och följer upp varje anmälans åtgärder och resultat.
- Rektor ska återskildra till Regionchefen (huvudman) vilka åtgärder som vidtagits och resultatet av dessa.

Om trakasserier har upphört, anses ärendet som avslutat och vi markerar att det inte finns något agg kvar efter händelsen. Om det inte har blivit bättre ska fortsatt stöd ges och fortsatta åtgärder sättas in. Vid behov ska Åtgärdsprogram upprättas. En elev som mobbar och kränker någon annan, är en elev som är i behov av särskilt stöd.

Om det inte fungerar

Om du som elev inte tycker att det fungerar, om vi på skolan inte lyssnar eller gör fel, ska du prata med dina föräldrar. Då är det viktigt att dina föräldrar kontaktar skolan för att vi ska försöka lösa problemet tillsammans.

Tycker ni trots det att skolan har gjort fel, ska ni anmäla det till Barn- och elevombudsmannen (BEO). Mer information får du på Skolinspektionens hemsida <http://www.skolinspektionen.se/sv/BEO/Om-BEO/>

Mailadress: beo@skolinspektionen.se.

Våra mål och aktiviteter

Målen skall vara tydliga och de redovisade åtgärderna skall vara tydliga. Det skall framgå vad som skall göras, hur det skall göras, vem som skall göra det och när det skall vara klart. Våra mål gäller alla de sju diskrimineringsgrunderna. Genom att känna till och prata om dem blir det lättare att reagera, bemöta och säga ifrån ifall någon blir diskriminerad.

Mål

Målen gäller alla de sju diskrimineringsgrunderna

- Diskriminering och eller trakasserier på grund av någon av de sju diskrimineringsgrunderna skall inte förekomma vid Kunskapsskolan.
- Alla elever skall ha samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter vid Kunskapsskolan och skall mötas med respekt av alla.

Aktiviteter för att nå målet:

- Information, värderingsövningar, kontinuerliga samtal i basgrupp, enskilt samt vid PH-samtal. Att ha ett gemensamt grundmaterial att använda (finns som bilaga).
- Skolans elevkår träffas regelbundet och rapporterar kring läget på skolan utifrån Likabehandlingsplan och plan mot kränkande behandling.
- Incidenter som behöver åtgärdas ytterligare rapporteras till skolans rektor och elevhälsoteamet.
- Vid behov kommer vi att jobba extra med viss/vissa av grunderna.
- Temadagar där likabehandlingsplanen uppmärksammas.

Ansvariga

Rektor och elevhälsoteamet ansvarar för upprättandet av planen samt att den förankras bland lärarna.

Lärarna ansvarar för att den förankras hos eleverna.

All skolpersonal är ansvarig för att uppmärksamma incidenter. Alla, elever och medarbetare är ansvariga för att behandla varandra respektfullt.

Uppföljning

Daglig uppmärksamhet, årlig enkät. Uppföljning på våren av Elevhälsoteamet för att kunna utvärdera och fokusera på de områden som behöver uppmärksammas inför nästa läsår.

Utvärdering

Utvärdering i samband med den årliga kvalitetsredovisningen. Utvärderingar kommer att göras efter temadagar. Kontinuerlig uppföljning på månadsbasis inom ledningsgrupp-arbetslag-PH lag- ämneslag.

Utvärdering

Arbetet med att främja mångfald och likabehandling ska utvärderas av personalen, elever och föräldrar varje läsår. Detta ska ske fortlöpande under läsåret t.ex. genom samtal i arbetslagen, på dagordningen i personalmöten, i Elevkåren, i Elevhälsoteamet samt genom bearbetning av enkäten som sker på vårterminen. Allt detta sammanställs vid läsårets slut och är en del av underlaget för skolans kvalitetsredovisning och verksamhetsplan, och som tillsammans med en kartläggning av aktualiserade ärenden blir till nya mål inför kommande läsårs Likabehandlingsplan och plan mot kränkande behandling.

- Studiemiljön skall undersökas i de årliga elevenkäterna där frågor ställs om trakasserier/diskriminering och kränkande behandlingar.
- Uppföljning av vidtagna åtgärder skall ske i följande års Likabehandlingsplan och plan mot kränkandebehandling, samt i kvalitetsredovisningen.
- Resultatet av samtliga utvärderingar skall till grund för vilka eventuella nya åtgärder och målsättningar som skall tas med i nästa års plan.
- Utvärdering och uppföljning sker dels på regelbundna möten mellan rektor och regionchef, samt vid de årliga enkätundersökningarna.

Utvärdering av föregående års arbete

På Kunskapsgymnasiet Globen har den likabehandlingsplan vi tidigare haft använts i olika situationer och då fyllt sitt syfte, vid exempelvis kränkning, misstanke om droganvändning och fusk.

Likabehandlingsplanen har tidigare varit välkänd av vissa och mindre känd av andra, det har varit en stor spridning i hur väl personalen känner till planen och hur den förankrats. Därför har vi jobbat mer med att alla ska känna till den. Första steget var att upprätta en ny och aktuell plan (gjordes under ht 2013) som har samma grundläggande mall som övriga Kunskapsskolan i Sverige AB.

Likabehandlingsplanen behöver göras till ett levande dokument som används. Under läsåret är målet att alla PH ska gå igenom med sina grupper vad likabehandlingsplanen handlar om och att eleverna känner till och förstår innehållet. För att underlätta det finns en bilaga som sammanfattar det viktigaste i likabehandlingsplanen. Detta arbete kan göras mer av och vara ännu tydligare. För att göra detta kommer vi bland annat att införa temadagar som är kopplade till likabehandlingsplanen.

Under året har lärare, personliga handledare och elever varit viktiga för att fånga upp situationer där det varit problem. Framåt behöver vi utvärdera för att se hur man upplever den hjälp och de insatser som sätts in. Det är också viktigt att ta reda på ifall elever och personal känner till sina rättigheter och skyldigheter utifrån likabehandlingsplanen och ifall man vet vem man kontaktar vid behov.

Det är viktigt att likabehandlingsplanen finns tillgänglig för skolans elever och deras vårdnadshavare samt alla som arbetar på skolan. Därför kommer den att finnas både på Kunskapsporten och på skolans hemsida samt Google Drive.

Likabehandlingsplan och plan mot kränkande behandling reviderad och uppdaterad den 2015-10-01.

Rektor, Johan Broman

Bilagor

Bilaga 1 – Handlingsplaner vid fall av diskriminering och kränkande behandling.

Handlingsplan vid fall av diskriminering och kränkande behandling mellan elever

1. När någon personal, elev eller förälder misstänker att en elev blir utsatt för kränkande behandling kontaktas snarast elevens PH eller någon i elevvårdsteamet. All personal reagerar också omedelbart på diskriminering och kränkande behandling som sker genom att ingripa och avbryta handlingen, samt prata med de inblandade. Det är av yttersta vikt att den som blivit utsatt kommer till tals och ges möjlighet att uttrycka sin upplevelse av det inträffade.
2. Berörda PH till inblandade elever meddelas om vad som har hänt och vilka åtgärder som hittills har vidtagits. Vid grava eller upprepade fall av diskriminering och kränkning ska alltid elevvårdsteamet och skolchef meddelas.
3. Respektive PH eller representanter för teamet tar ansvar för att samtala med berörda elever och deras vårdnadshavare om det inträffade. Efter godkännande från den utsatta, kallas den/de som deltagit i kränkningen till enskilda samtal. Man skriver även en kortfattad utredning enligt blankett i likabehandlingsplanen.
4. Elevvårdsteamet eller PH genomför uppföljningsträffar med både den som blivit utsatt och den/de som kränkt. Om kränkningen fortsätter kan åtgärder som skriftlig varning, avstängning och polisanmälan bli aktuella.
5. Vid behov kallas extern hjälp in i form av ex. kurator eller psykolog.

Handlingsplan vid fall av diskriminering och kränkande behandling mellan vuxen och elev

1. Om en elev känner sig diskriminerad eller kränkt av någon medarbetare vänder sig han/hon eller förälder till PH, rektor, biträdande rektor, skolsköterska, kurator, elevvårdsteam eller annan personal.
2. Rektor och den som har blivit anmäld/tilltalad informeras tillsammans med en facklig representant.
3. Rektor vidtar en utredning.
4. Båda parter ska beredas möjlighet till samtal med varandra, detta samtal ska ske tillsammans med i fallet lämpliga parter, t ex vårdnadshavare, PH, rektor eller annan representant.
5. Uppföljning av ärendet görs inom tre veckor, eventuellt ytterligare åtgärder beslutas och vidtas av rektor eller parterna själva vid denna uppföljning.
6. Beroende på diskrimineringen eller kränkningens art kan polisanmälan bli aktuell. Rektor

gör en sådan polisanmälan. Dokumentation görs och förvaras hos skolledningen. Rektors uppgift är att bevaka att man möts som jämställda parter och att konflikten får en varaktig lösning.

Utredning av kränkning

Elevvårdsteamet ansvarar för att arbetet dokumenteras. Använd blanketterna längst bak i likabehandlingsplanen under utredningen.

Utredningen ska alltid ske med all möjlig hänsyn till den utsatte och övriga inblandade.

Utredningen bör allsidigt belysa vad som inträffat och omfatta både den som blivit utsatt och den/de som påstås ha utövat kränkningarna. Hur omfattande utredningen behöver vara måste anpassas efter det enskilda fallet. Generellt gäller dock att verksamheten inte bara kan nöja sig med att konstatera att ord står mot ord. Verkliga ansträngningar måste göras för att komma fram till en egen uppfattning och bedömning av vad som hänt.

Vårdnadshavare till elever (eller myndig elev) som är inblandade bör informeras skyndsamt. Inblandade elever bör informeras om att det kommer att ske. Beakta sekretess och tystnadsplikt. Händelser, som inneburit allvarlig fara för liv eller hälsa, ska också rapporteras till Arbetsmiljöverket. Skyddsombud ansvarar för rapporten.

Uppföljning

Elevvårdsteamet sammanställer årligen en rapport utifrån händelser, åtgärder, utvärderingar och rapporter från rektor, personal och elever. Handlingsplanen utvärderas mot slutet av varje läsår och revideras vid behov inför kommande läsår. Likabehandlingsplanen är ett levande dokument, och ska vara reviderat och färdigt att använda vid skolstarten varje läsår.

Elevvårdsteamet ansvarar för revidering av planen.

Blanketter

Nedanstående blanketter används för att dokumentera åtgärder och fylls i på dator eller som utskrivna dokument.

1. Utredning om kränkande behandling
2. Åtgärdsprogram vid kränkande behandling
3. Uppföljning av åtgärdsprogram vid kränkande behandling

Bilaga 2 – Kränkt eller trakasserad?

På kunskapsgymnasiet Globen är vi måna om att du som elev känner dig trygg och du ska kunna vända dig till vem som helst för att få råd. Det kan till exempel vara din PH, kurator, skolsköterska eller rektor.

Om du blir trakasserad eller kränkt

Det är inte ditt fel! Lägg inte skuld på dig själv.

Säg ifrån! Det är viktigt att den som trakasserar förstår att du inte accepterar det som har hänt och att du beskriver hur det fick dig att känna dig. Då får den som trakasserar eller kränker en möjlighet att förstå och ändra sig. Om du inte känner dig bekväm med att säga ifrån – Skriv ett brev! Spara en kopia!

För minnesanteckningar. Datum, klockslag, plats, eventuella vittnen, vad som hände, reaktioner och känslor. Detta är saker som kan vara ett bra stöd om händelsen behöver anmälas till skolan.

Om du inte vill/vågar ta upp saken med den som trakasserar ta upp det med din PH/kurator/skolsköterska/rektor. Är det den personen som trakasserar – vänd dig till någon annan på skolan som du har förtroende för.

Ta gärna stöd från andra elever.

Om du känner att du behöver prata med kurator eller skolsköterska om problemet kan det vara bra att veta att de samtalen är sekretessbelagda (att de har tystnadsplikt).

Om du trakasserar eller kränker

Tänk på att det som du uppfattar som ett skämt eller en komplimang kan kännas förnedrande eller kränkande för någon annan.

Lyssna på den som säger ifrån – Sluta med ditt beteende!

Om inte kränkningarna eller trakasserierna upphör kan det få konsekvenser i form av disciplinära åtgärder eller anmälningar.

Bilaga 3 - Utredning om kränkande behandling

Dagens datum:..... Händelsens datum:.....

Utsatt elev:.....

Basgrupp:.....PH:.....

Personer som deltar vid samtalet

.....
.....
.....
.....

Vem har uppmärksammat problemet

.....

Vem/vilka har utfört kränkningen

.....

Beskrivning av händelseförloppet

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Omedelbara åtgärder

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Datum för uppföljningssamtal:.....

Ansvarig i elevvårdsteamet:.....

Bilaga 4 - Åtgärdsprogram vid kränkande behandling

Dagens datum.....

Elev:.....

Basgrupp:.....PH:.....

Personer som deltar vid samtalet

.....
.....

Nulägesbeskrivning

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Mål

.....
.....

Åtgärder

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Datum för uppföljningssamtal:.....

.....
Ansvarig i elevvårdsteamet

.....
Myndig elev/målsman

Bilaga 5 - Uppföljning av åtgärdsprogram vid kränkande behandling

Dagens datum.....

Elev:.....

Basgrupp:.....PH:.....

Personer som deltar vid samtalet

.....
.....

Nulägesbeskrivning

.....
.....

Måluppfyllelse

.....
.....

Vidare åtgärder

.....
.....
.....
.....

Datum för uppföljningssamtal:.....

.....
Ansvarig i elevvårdsteamet

.....
Myndig elev/målsman

Bilaga 6 - Sammanfattande material att gå igenom med basgrupper, klasser m.fl.

Likabehandlingsplan och plan mot kränkande behandling

Kunskapsgymnasiet Globen har en likabehandlingsplan och plan mot kränkande behandling, det är viktigt att veta att den finns på Kunskapsporten och på skolans hemsida. Den ska vara tillgänglig för elever, föräldrar och personal på skolan.

Vill man fördjupa sina kunskaper och veta mer om likabehandlingsarbete finns DO.se (diskrimineringsombudsmannen)

VARFÖR SKA DET FINNAS EN PLAN FÖR LIKABEHANDLINGSARBETE?

Likabehandlingsarbetet handlar om att skapa en studiemiljö som är fri från diskriminering och trakasserier. Det handlar om elevernas och lärarnas mänskliga rättigheter. Om att förverkliga rätten till utbildning och bemöta alla på ett likvärdigt sätt. Det räcker inte med att arbeta utifrån ett individperspektiv och betrakta problem som en fråga om enskilda personers attityder och värderingar. Likabehandlingsarbetet kräver en helhetssyn. Det innebär en regelbunden granskning av organisation, arbetsklimat och arbetssätt – liksom att belysa effekter av beslut med fokus på diskrimineringsgrunderna.

VILKA ÄR DISKRIMINERINGGRUNDERNA?

De sju diskrimineringsgrunderna definieras så här och är tydligt definierade i diskrimineringslagen som vilar på FN-konventionen om de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen samt EG-direktiven:

- 1. Kön** – Både killar och tjejer kan bli diskriminerade på grund av kön. Det kan vara utfrysning, förlöjligande och skämt kopplade till en elevs könstillhörighet, eller att man blir bedömd utifrån kön och inte kunskap/prestation. Det kan även handla om sexuella trakasserier så som sexualiserat språkbruk, tafsande eller visning av pornografiskt material.
- 2. Könsidentitet och könsuttryck** – Med könsöverskridande identitet eller uttryck menas att någon upplever sig vara av motsatt kön, eller som känner att man inte hör hemma i de könsuttryck som getts till en eller att man väljer att uttrycka sig könsöverskridande. Att identifiera sig som transperson kan handla om att man väljer att gå klädd i det andra könets kläder ibland eller att man varken vill identifiera sig som man eller kvinna.
- 3. Etnisk tillhörighet** – Med etnisk tillhörighet menas att någon tillhör en grupp personer med samma nationella eller etniska ursprung, eller hudfärg. Var och en har rätt att bestämma sin egen tillhörighet. Om du är född i Sverige kan du vara rom, same, svensk, kurd eller något annat, du kan ha flera olika etniska tillhörigheter.
- 4. Religion och annan trosuppfattning** - Diskriminering på grund av religion eller annan trosuppfattning innebär att någon blir orättvist behandlad för att den har en viss religion eller trosuppfattning. Ett exempel på diskriminering på grund av religionstillhörighet kan vara att en svensk elev får vara ledig på jul medan en muslim inte får vara ledig på eid. Begreppet annan trosuppfattning innefattar uppfattningar som har sin grund i eller har samband med en religiös åskådning, till exempel buddism, ateism eller agnosticism.

5. **Funktionsnedsättningar/hinder** - Människor kan ha funktionsnedsättningar på grund av fysiska eller intellektuella skador eller sjukdomar, syn- eller hörselskador/sjukdomar, medicinska tillstånd eller psykiska sjukdomar. Funktionsnedsättningar kan vara tillfälliga eller permanenta. Som funktionsnedsättning räknas både sådana som syns och, som att man använder rullstol, och sådana som inte märks lika lätt, som exempelvis allergi, ADHD och dyslexi. Funktionsnedsättning kan uppstå till följd av en sjukdom, de kan också vara uppstå på grund av en medfödd eller förvärvad skada.
6. **Sexuell identitet/läggning** – Med sexuell identitet/läggning menas homosexualitet, bisexualitet och heterosexuallitet. Homofobi är en ideologi, en uppfattning eller en medveten värdering hos en individ, en grupp eller ett samhälle som ger uttryck för en starkt negativ syn på homosexualitet eller på homo- och bisexuella personer. En homofobisk hållning strider mot principen om alla människors lika värde och allas lika rättigheter.
7. **Ålder** – Barns rättigheter regleras i barnkonventionen. I den står det bland annat att barn har rätt att uttrycka sina åsikter i alla frågor som berör henne eller honom. Vuxna har även skyldighet att lyssna på barnen i dessa frågor. Att barn inte har inte har samma rättigheter som vuxna är många gånger så självklart att det inte ses som diskriminering. Den som inte är myndig får ju många gånger inte göra samma saker som vuxna. Men det är viktigt att komma ihåg det som står i barnkonventionen.

VAD ÄR DISKRIMINERING, TRAKASSERIER OCH KRÄNKANDE BEHANDLING?

Diskriminering i skolan innebär att en elev missgynnas av skäl som har samband med någon av diskrimineringsgrunderna. Eftersom diskriminering handlar om missgynnande förutsätter det någon form av makt hos den som utför diskrimineringen. I skolan är det huvudmannen eller personalen som kan göra sig skyldig till diskriminering. Elever kan inte diskriminera varandra i juridisk bemärkelse.

Diskriminering kan vara antingen direkt eller indirekt.

Men direkt diskriminering menas att en elev missgynnas och det har direkt koppling till exempelvis elevens kön. Det kan vara när en flicka nekas tillträde till ett visst gymnasieprogram med motiveringen att det redan går så många flickor på just det programmet.

Man kan också diskriminera genom att behandla alla lika, det är det som kallas indirekt diskriminering. Skolans regler och rutiner kan verka neutrala, men i praktiken kanske de missgynnar en elev på ett sätt som har samband med någon av diskrimineringsgrunderna. Om till exempel skolans ordningsregler förbjuder elever att bära huvudbonad kan skolan indirekt diskriminera elever som bär religiösa attribut som huvudduk, kippa och turban. Om alla elever serveras samma mat, kan skolan indirekt diskriminera de elever som på grund av allergi behöver annan mat.

Gemensamt för **trakasserier och kränkande behandling** är att det handlar om ett uppträdande som kränker en elevs värdighet. Trakasserier och kränkande behandling kan vara

- fysiska (slag, knuffar)
- verbala (hot, svordomar, öknamn)
- psykosociala (utfrysning, grimaser, alla går när man kommer)
- texter och bilder (teckningar, lappar, sms, mms, fotografier, msn och meddelanden på olika webbcommunities)

En elev kan bli utsatt av såväl personal som andra elever. Speciellt de kränkningar som begås av personal ses som extra allvarliga eftersom eleverna blir särskilt utsatta då de är i en beroendeställning.

Skillnaden mellan trakasserier och kränkningar är att trakasserier har ett samband med de sju diskrimineringsgrunderna. Kränkande behandling är övrigt uppträdande som kränker elevs värdighet.

VAD INNEBÄR ETT NORMKRITISKT FÖRHÅLLNINGSSÄTT?

Det går ofta att koppla uppkomsten av diskriminering, trakasserier och kränkande behandling till rådande normer, både i samhället i stort och i verksamheten (skolan).

Normer är informella regler som gäller överallt, bland annat i skolan. De varierar mellan samhällen och sammanhang och påverkar vad som i en given situation uppfattas som "normalt". Vissa normer är till hjälp och inkluderande, vissa är begränsande eller uteslutande.

Begränsande och uteslutande normer är exempelvis heteronormen och tvåkönsnormen. Människor förväntas vara heterosexuella, utgångspunkten är att det finns två kön som står i motsats till varandra. Barn och elever får olika förväntningar på sig och styrs in i flick- och pojkroller genom undervisningen, leksaker, aktiviteter, fritidsutbud, kläder och tilltal. Normerna gör att människors utrymme att uttrycka sin könsidentitet begränsas och heterosexualitet betraktas som det "normala".

Syftet med att tillämpa ett normkritiskt perspektiv är att synliggöra, problematisera och förändra de föreställningar om normer som ligger till grund för diskriminering, trakasserier och kränkande behandling. Tänk på att normer både kan vara medvetna och omedvetna och därför är det viktigt att diskutera dem för att de ska bli synliga.

Att tillämpa ett normkritiskt perspektiv innebär att fokusera på de normer och maktstrukturer som påverkar själva utbildningen och skolan som social arena. Tonvikten ligger på att synliggöra fördelar för personer som matchar normen och nackdelar för elever som inte vill eller kan leva upp till stereotypa och begränsande föreställningar och förväntningar.

Normkritiskt arbete handlar alltså om att:

- Synliggöra normer
- Ifrågasätta normer
- Synliggöra privilegier
- Granska sin egen position

VAD KAN MAN GÖRA OM MAN RÅKAR UT FÖR DISKRIMINERING, KRÄNKANDE BEHANDLING ELLER TRAKASSERIER?

Om man råkar ut för diskriminering, trakasserier eller kränkande behandling är det viktigt att vända sig till någon vuxen på skolan. Det kan vara en lärare, elevhälsan, eller rektor. Det finns en plan för hur vi ska bemöta detta (se skolans likabehandlingsplan).

Det är viktigt att agera och reagera.

Om man tycker att skolan gör fel kan man prata med sina föräldrar. Det finns också hjälp att få från BO (barnombudsmannen) eller BEO (barn- och elevombudsmannen på skolverket).

Källa: Lika rättigheter i skolan - handledning, Diskrimineringsombudsmannen DO

